

2. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 15 «Доход», утвержденное приказом Министерства финансов Украины от 29.11.99 г. № 290 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Инструкция о применении Плана счетов бухгалтерского учета активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций, утвержденная приказом Министерства финансов Украины от 30.11.99 г. № 291 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Методические рекомендации по применению регистров бухгалтерского учета, утвержденные приказом Министерства финансов Украины от 29.12.2000 г. № 356 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств // Фінанси підприємств. – 2003. – № 12. – С. 24-36.
6. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : [підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К., 2004. – 412 с.
7. Матицина Н. Основы регулирования расчетных отношений путем управления дебиторской задолженностью//Учет и аудит.– 2006 № 12.– С. 38-42.
8. Фінансова діяльність підприємства : [підручник] / О.М. Бандурака [и др.] – К., 1998. – 312 с.

Єлистратова Г.І.

УДК 65.014

МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** У статті освітлені моделі та інструменти забезпечення ефективності діяльності сучасних підприємств, що дозволяють досягти найкращих результатів їх функціонування. Розкривається зміст представлених моделей вимірювання ефективності діяльності та можливість їх застосування в складних умовах господарювання для досягнення цілей підприємства.*

***Ключеві слова:** моделі ефективності, підприємство, оцінка, система збалансованих показників, результативність бізнесу.*

***Анотация.** В статье освещены модели и инструменты эффективности деятельности современных предприятий, позволяющие достичь наилучших результатов функционирования. Раскрывается содержание представленных моделей оценки эффективности деятельности и возможность их применения в сложных условиях хозяйствования для достижения целей предприятия.*

***Ключевые слова:** модели эффективности, предприятие, оценка, система сбалансированных показателей, результативность бизнеса.*

***Summary.** In article models and tools of efficiency of activity of the modern enterprises, allowing to reach the best results of functioning are shined. The maintenance of the presented models of an assessment of efficiency of activity and possibility of their application in difficult conditions of managing for achievement of the objectives of the enterprise reveals.*

***Keywords:** assessment, efficiency, enterprise, system of the balanced indicators, productivity of business.*

Постанова проблеми. Сучасні умови господарювання економіки України цілком закономірно викликає необхідність удосконалення управління економічними суб'єктами як на макрорівні, так і на рівні підприємства, що потребує перегляду теоретичних обґрунтувань, розробки нових підходів до систем управління та відповідних моделей їх оцінювання. Визначення ефективності діяльності підприємств є вихідним пунктом для розробки обґрунтованої економічної політики підприємства, постановки завдань, які можуть бути реально вирішені при вдосконаленні всього господарського механізму. Така постановка проблеми обумовлює потребу в науковому аналізі підходів щодо ефективності функціонування підприємств, в оцінці результатів їх діяльності, розробці системи показників ефективності, які дозволяють комплексно оцінити роботу суб'єктів господарювання.

Аналіз літератури. Проблеми вдосконалення системи оцінювання ефективності діяльністю підприємств завжди знаходилися у центрі уваги економістів. У зв'язку зі зростаючим значенням досягнення ефективності розширюються наукові дослідження в області управління підприємством, а саме у роботах таких вітчизняних науковців як: Куденко Г.Е. [1] досліджує процес управління ефективністю діяльності, Куценко А.В. [2] описує механізм управління ефективністю діяльності для досягнення цілей організації, а також зарубіжні автори, які займаються дослідженнями в області сучасних методів управління підприємством: Нойманна Эрл. [3], Нортана Д.П. та Каплана Р.С. [4], Ольве Н.Г., Рой Ж., Веттера М. [5]. Незважаючи на існуючий детальний розгляд різноманітних аспектів управління ефективністю діяльністю підприємств, окремі теоретичні дослідження інструментарію вдосконалення системи оцінювання потребують подальших розробок.

Метою статті є дослідження моделей та інструментарію забезпечення ефективності підприємством адаптованого до сучасних умовах господарювання.

Результати дослідження. Сучасні умови господарювання характеризуються трансформацією системи управління економічними процесами, змінами конкурентного середовища, які привели до перегляду традиційних підходів оцінки ефективності діяльності підприємств. Особливе значення поряд з оцінюванням фінансових показників набувають нефінансові показники, основу яких становлять такі ключові фактори успіху, як завоювання бізнесу, забезпечення конкурентних переваг, задоволення потреб клієнтів, утримання клієнтури, інноваційний потенціал. Позначені показники все більш впливають на ринкову вартість

підприємства та відкривають нові можливості для управління економічною ефективністю. У сучасному менеджменті існує декілька основних систем управління ефективністю, які з успіхом використовуються багатьма відомими компаніями. Провідними управлінськими методиками є Economic Value Add (додана економічна вартість), VBM (цілісно-орієнтоване управління), MBO (Management by Objectives), EFQM (Європейська організація вдосконаленого управління), Six Sigma, система збалансованих показників (Balance Scorecard, BSC).

Останнім часом все більшу популярність набуває такий показник, як вартість компанії (англ. Value) [6, с. 76]. Концепція управління, що орієнтована на вартість (англ. Value Based Management), почала використовуватися великими акціонерними компаніями США як основа максимізації вартості акцій і підвищення доходів акціонерів. Така філософія управлінського мислення допускає, що всі заходи, реалізовані компанією, так чи інакше повинні бути спрямовані на збільшення її вартості. Поступово концепція, яка орієнтована на вартість, поширилася на європейський бізнес, а останнім часом до цієї концепції все більш уваги приділяється з боку вітчизняного бізнесу. Варто вказати про те, що американська ідея максимізації вартості компанії та збільшення доходів акціонерів не всіма сприймається однозначно. У рамках європейської моделі менеджменту крім збільшення доходів акціонерів (засновників) компанії прагнуть до підвищення задоволеності персоналу, формування довгострокових відносин із клієнтами, збереження взаємовигідних відносин з постачальниками.

У системі управління орієнтованої на вартість визначення вартості компанії оцінюється дисконтованою величиною майбутніх грошових потоків (англ. Cash Flow), а економічна додана вартість (англ. Value Added) виникає в тому випадку, якщо рентабельність активів (англ. Return on Assets, ROA) компанії перевищує середньозважені витрати на капітал (англ. Weighted Average Cost of Capital, WACC) [7, с. 116]. Різниця між рентабельністю активів і середньозваженими витратами на капітал іменується терміном «spread». Інакше кажучи, вартість компанії збільшується, якщо $ROA > WACC$, і зменшується, якщо $ROA < WACC$. Саме на цьому базовому принципі заснована концепція економічної доданої вартості (Economic Value Added, EVA), розробленої в консалтинговій компанії Stern&Stewart. Ключовим моментом концепції економічної доданої вартості є розрахунок середньозважених витрат на капітал (англ. Weighted Average Cost of Capital, WACC).

До систем управління ефективністю прийнято відносити і європейську організацію вдосконаленого управління (EFQM), однак насправді є системою управління не стільки ефективністю, скільки якістю, хоча її іноді й називають «моделлю вдосконаленого менеджменту» [8, с.83]. Дана система більшу популярність придбала в Європейських країнах, ніж у США, країнах СНД. Модель EFQM виходить із того, що менеджмент можна вважати вдосконалим, якщо підприємство здійснює свою діяльність таким чином, що її результати не тільки відповідають очікуванням всіх зацікавлених сторін, але й перевершують їх, коли є можливість коректувати політику підприємства, його мети та стратегії відповідно до зміни інтересів. На базі моделі EFQM створений механізм за допомогою якого можливо удосконалення бізнесу RADAR, що представляє собою цикл оцінки системи: Results (результати) – Approach (підхід) – Deployment (впровадження, розгортання підходу за рівнями підприємства) – Assessment and Review (оцінка (або самооцінка) і Review – перегляд (аналіз для перегляду і спроб актуалізації)).

Варто виділити ще одну систему управління ефективністю – «Шість сигм» («Six Sigma»), засновану на інших принципах, ніж були описані вище. «Шість сигм» – це підхід вдосконалення бізнесу через пошук і виключення причин помилок або дефектів у бізнес-процесах, зосередившись на критично важливих для споживача вихідних параметрах [9, с.247]. Сигма (σ) – знак, що використовується в статистиці для позначення середньоквадратичного відхилення (його також називають стандартним відхиленням) значень у генеральній сукупності. «6 σ » – такий рівень ефективності процесу, при якому на кожний мільйон можливостей або операцій доводиться всього 3-4 дефектів. Система «6 σ » почала свій розвиток в 80-е роки минулого сторіччя і пройшла шлях від простого прагнення поліпшення якості продукції до широкомасштабної програми змін, до постановки агресивних короткострокових цілей у боротьбі за довгострокові цілі. В основі системи «6 σ » лежить методологія DMAIC – Визначення, Вимір, Аналіз, Вдосконалення, Контроль (в англійському варіанті DMAIC – Define, Measure, Analyze, Improve, Control).

Business Performance Management (BPM) – технологія управління результативністю бізнесу, виникла на рубежі XX і XXI ст., у результаті подальшого використання систем управління ресурсами компанії (ERP - системи) [9, с. 34]. BPM дозволяє підприємствам визначати стратегічні цілі, а потім оцінювати ефективність своєї діяльності стосовно цим цілям і управляти процесом їх досягнення. При цьому ключові BPM-процеси пов'язані з реалізацією стратегії організації і включають фінансове та операційне планування, консолідацію та звітність, моделювання, аналіз і моніторинг ключових показників ефективності.

Ефективна реалізація стратегії управління ефективністю відбувається за допомогою прогресивних інструментів, які об'єднані загальною назвою – збалансована система показників (ЗСП) [4, с. 126]. В основі методології BSC лежать ключові області компетенції, які визначаються на основі аналізу бізнес-процесів. У кожній області задаються цілі, що погоджені зі стратегією, а для оцінювання досягнення цих цілей формуються ключові показники ефективності. Саме такий підхід дозволяє погодити вимірювані показники ефективності зі стратегічними цілями підприємства. З погляду системи стратегічного управління підприємство розглядається як система, що складається з набору фінансових і нефінансових показників, які об'єднані у чотири групи, які мають назву – перспективи: фінанси; клієнти; внутрішні процеси; навчання та розвиток. Як вважають автори цієї системи, саме чотири перераховані вище перспективи становлять основу ефективного стратегічного управління підприємством.

Найважливішою перевагою BSC, є те, що вона продукує креативні здатності у формі інноваційних рішень працівників, тим самим постійно оновлюючись у конструктивному та методологічному планах.

Однак в економічній природі не існує ідеальних систем управління. Системі BSC має властиві недоліки, основними з яких є: система показників може бути побудована тільки після того, як всіма працівниками зрозуміла і прийнята стратегія; відсутність відповідальності за загальний результат; орієнтація на управління активами та ресурсами, а не на їх фінансування; наявність прогалин у формалізації методу. Перераховані вище недоліки BSC легко усуваються шляхом модифікації або інтеграції з іншими системами, а також з використанням декількох або однієї альтернативної моделі.

Отже, відповідно до вимог застосування системи BSC, сучасні підприємства в праві самостійно вибирати оптимальний для них перелік перспектив, використовуючи при цьому готові моделі збалансованої системи показників або власні рішення. На нашу думку у контексті дослідження доцільно побудувати адаптовану збалансовану модель оцінювання показників ефективності, яка включає ресурси, бізнес-процеси та відношення зі споживачами (рис. 1).

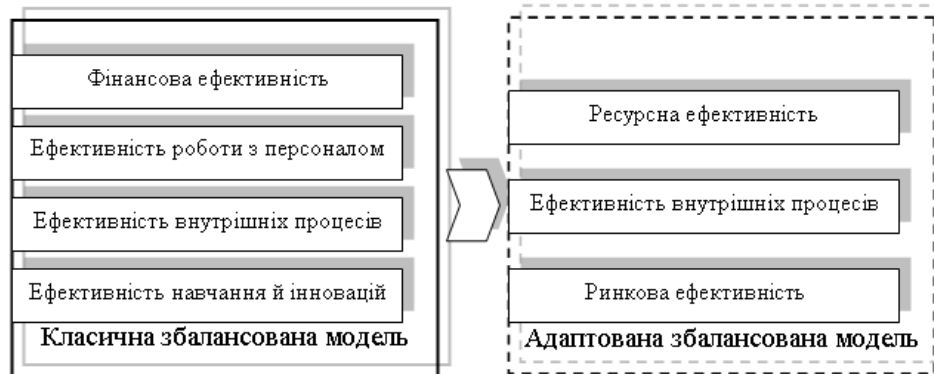

Рис. 1. Адаптована збалансована модель оцінювання ефективності

Компіляція цих обраних базових перспектив та наступний вибір їх у якості складових майбутньої системи ефективності підприємства, формування стратегії, потенціалу конкурентоспроможності здійснюється під впливом наступних факторів:

- науково-технічного прогресу, що дозволив по новому оцінювати бізнес процеси в системі «клієнт - інформація - товар»;
- проходження девізу «задоволення потреб покупців – основний фактор успіху», що є й одночасно передумовою життєздатності (прибутковості) галузі та підприємств, які входять до нього;
- пріоритет людського капіталу в системі факторів виробництва як ланки, яка приймає управлінські та фінансові рішення для досягнення поставлених цілей;
- вивчення соціально-психологічного поведіння (розвиток систем стимулюванні та мотивації) людини як клієнта «системи масового обслуговування» та інтеграція отриманих результатів з економічною теорією вибору;
- конкурентна перевага виростає з перевищення споживчої цінності, яку підприємство може створити для покупців своєї продукції, витрат на її створення.

ВИСНОВКИ

Отже, подальший розвиток теорії систем управління, впровадження сучасних моделей вдосконалення управління у практичну діяльність підприємств дозволять вирішенню багато якісних задач ефективності управління. Особливе місце в забезпеченні ефективності діяльності підприємств займає оцінка. Оцінка рівня забезпечення ефективності діяльності підприємств – важливий елемент процесу управління підприємством, що виступає специфічним інструментом вибору подальшого розвитку підприємства. Таким чином, створення нової концепції управління підприємством, що забезпечить вдосконалення основних управлінських процесів вимагає аналізу сучасного досвіду підходів щодо вибору моделей забезпечення ефективності діяльності підприємств. Це обставина особливо актуальна в сучасності, оскільки досягнення відповідного рівня економічної ефективності підприємства забезпечить його виживання та функціонування на ринку

Джерела та література:

1. Куденко Г. Е. Управление эффективностью деятельности промышленного предприятия : Монография / Г. Е. Куденко, Н. В. Канарская, В. Н. Беленцов, С. И. Севостьянова – Севастополь : Вебер, 2003. – 239 с.
2. Куценко А. В. Механізм управління ефективністю діяльності системи як необхідність для досягнення її цілі / А. В. Куценко // Економіка: проблеми теорії та практики. Вип. 212 – Дніпропетровськ : ДНУ, 2006. – Т. 1. – С. 147–154.
3. Нойманн Эрл. Качество на уровне Шесть Сигма. / Нойманн Эрл, Хойсингтон Стивен Х. – Днепропетровск : Баланс – Клуб, 2004. – 440 с.
4. Каплан Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Каплан Р., Нортон Д.; [пер. с англ.]. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 304 с.

5. Ольве Н. Г. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей / Ольве Н. Г., Рой Ж., Веттер М.; пер. с англ. – М. : ТД Вильямс, 2003. – 304 с.
6. Эшуорт Г. Менеджмент, основанный на ценности (Value - based management)/ Эшуорт Г., Джеймс П. – М. : Инфра-М, 2005. – 190 с.
7. Швиданенко Г. О. Управління капіталом підприємства/ Швиданенко Г. О., Шевчук Н. В. – К. : КНЕУ, 2007. – 288 с.
8. Маслов Д. В. От качества к совершенству. Полезная модель EFQM / Маслов Д. В. – М. : изд. «Стандарты и качество». – 2008 г. – 152 с.
9. Концепция Business Performance Management: начало пути / Е.Ю. Духонин, Д.В. Исаев, Е.Л. Мостовой и др.; [ред. Г.В. Генса]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 269 с.

Османо́ва Э.У., Солохи́на О.В. УДК 336.711:336.741.236.2+336.774.3:332.155(477)
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ НБУ
НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

***Аннотація.** В статті на основі сопоставлення, сравнения и обобщения информации проведен анализ используемых Национальным банком Украины в 2008-2012 гг. инструментов денежно-кредитного регулирования, которое направлено на стабилизацию финансовой системы Украины. Даны прогнозные значения основных макроэкономических показателей на 2013 г. Определены основные направления и возможности регулирования экономики монетарными методами. Проанализировано современное состояние, основные теоретические и практические аспекты денежно-кредитной политики Украины.*
***Ключевые слова:** денежно-кредитная политика, эффективность, Национальный банк Украины.*

***Анотація.** У статті на основі зіставлення, порівняння та узагальнення інформації проведено аналіз використовуваних Національним банком України в 2008-2012 рр. інструментів грошово-кредитного регулювання, яке спрямоване на стабілізацію фінансової системи України. Надані прогнозні значення основних макроекономічних показників на 2013 р. Визначено основні напрямки і можливості регулювання економіки монетарними методами. Проаналізовано сучасний стан, основні теоретичні та практичні аспекти грошово-кредитної політики України.*

***Ключові слова:** грошово-кредитна політика, ефективність, Національний банк України.*

***Summary.** On the basis of collation, comparison and synthesis of information has been conducted analysis of instruments of monetary regulation by the National Bank of Ukraine for the period 2008-2012, which aimed at stabilizing the financial system of Ukraine. Have been presented the results of researches the dynamics of 'required reserves on time deposits in foreign currency, interest rate and refinancing of banks by the National Bank of Ukraine for the period 2008-2012. Have been given the evaluate to the measures taken by the National Bank of Ukraine, with the view to support economic growth and stability of the monetary unit of Ukraine. Has been disclosed the importance of monetary-credit policy in stabilizing of the economic system on the whole. Have been presented forecasted values of the main macroeconomic indicators for 2013. By means of monetary methods were identified key issues and opportunities of economic regulation. Have been examined the basic theoretical and practical principles and objectives of the monetary regulation. Have been analyzed the current situation and the key aspects of monetary policy in Ukraine. Have been considered the official forecast scenarios of economic development of the country of the Cabinet of Ministers of Ukraine. By the National Bank of Ukraine have been disclosed the forming problem of the monetary policy of Ukraine in modern conditions.*

***Keywords:** monetary policy, efficiency, National bank of Ukraine.*

В условиях современного мирового экономического кризиса для обеспечения стабильности денежной единицы, противостояния экономическому спаду производства, поддержания уровня занятости населения, сдерживания инфляции важная роль отводится денежно-кредитной политике государства. Национальный банк Украины, как финансовый институт, разрабатывает и приводит в действие основные принципы денежно-кредитной политики, а именно осуществляет регулирование денежного обращения и кредитования экономики.

Вследствие того, что денежно-кредитная политика центрального банка является одним из главных рычагов влияния на экономическую ситуацию в стране, анализ ее эффективности имеет высокую актуальность.

В условиях трансформации экономики Украины, которая постоянно порождает новую экономическую ситуацию, формирование адекватной денежно-кредитной политики имеет высокое теоретическое и практическое значение. Все большее значение приобретают монетаристские методы воздействия на экономические процессы и главный орган государственного регулирования в данной сфере – Национальный банк. Поэтому необходимо повышение внимания к формированию содержания денежно-кредитной политики [4]. Проблематику денежно-кредитной политики изучали в своих трудах такие ученые: В. Базилевич, К. Базилевич, Л. Баластрик, А. Гнатов, А. Охрименко, Я. Лапчук, И. Лютый, А. Мороз, М. Пуховкина, В. Стельмах, А. Чухно и другие. При таких обстоятельствах возрастает значение исследования новых тенденций в содержании и характере современной денежно-кредитной политики [3].

Эффективность денежно-кредитной политики по обеспечению финансовой устойчивости экономики в определенной степени зависит от согласованности ее целей и действия инструментов с задачами и механизмами реализации фискальной и бюджетной политики, а ошибки в стратегических и тактических